

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
УКРАЇНОЗНАВСТВА

УКРАЇНОЗНАВСТВО

Номер 4
2009

За редакцією Петра Кононенка

КИЇВ – 2009

У К Р А І Н О З Н А В С Т В О

Номер 4
2009

Журнал засновано
в лютому 2001 року

Редакційна колегія

Науковий
громадсько-політичний
культурно-мистецький
релігійно-філософський
педагогічний журнал

Scholarly
Political and Public
Cultural and Art
Religious and
Philosophical
Pedagogical Journal

Засновник – Національний
науково-дослідний
інститут українознавства

The founder is the Science
and Research Institute of
Ukrainoznavstvo

Видає Національний
науково-дослідний
інститут українознавства
(раз на три місяці)

Published once *in three
months* by the National
Science and Research
Institute of Ukrainoznavstvo

Головний редактор
Петро КОНОНЕНКО,
директор Інституту,
професор, академік,
лауреат Міжнародної
премії ім. Й.Г.Гердера

Petro KONONENKO
editor in chief,
director of the Institute,
professor, academician,
the International
Y.G.Herder prize winner

Заступник головного
редактора Тарас КОНО-
НЕНКО, заступник дирек-
тора Інституту з наукової
роботи, доцент, кандидат
філософських наук

Taras KONONENKO
assistant of the editor in
chief, deputy director of the
Institute on scientific work,
candydat nauk, docent

Відповідальний секретар Тетяна РЕНКЕ

Видавнича рада

Бандура Г.Г., Бугров В.А., Ворончук І.О.,
Лукашенко В.В., Наливайко С.І., Коротя-
Ковальська В.П., Лебединська Т.М., Ренке Т.Л.,
Сніжко В.В., Токар Л.К., Фігурний Ю.С.,
Чолану Л.В., Шкрібляк П.В., Ярошинський О.Б.

Журнал друкується на підставі свідоцтва серії КВ
№ 4863 від 13.02.2001 р. про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації, виданого
Державним комітетом інформаційної політики,
телебачення та радіомовлення України

Рекомендовано Вченою радою Національного
науково-дослідного інституту українознавства
Міністерства освіти і науки України (протокол № 10
від 14.12.2009 р.)

Національний науково-дослідний
інститут українознавства
м.Київ, вул. Ісаакяна, 18
тел.: 238-05-43
www.rius.kiev.ua
e-mail: journal@rius.kiev.ua

Електронне наукове фахове видання
«Українознавство» відповідно до рішення Вченої ради
(протокол № 3 від 31.10.05) щодо поширення журналу в
мережі Інтернет розповсюджується за адресою [http://
www.ualogos.kiev.ua](http://www.ualogos.kiev.ua)

©Науково-дослідний інститут українознавства
Міністерства освіти і науки України, 2009

КОНОНЕНКО П.П. – голова колегії
доктор філологічних наук, професор, академік

Багров М.В., доктор географічних наук, академік,
член-кореспондент НАН України,
Баран В.Д., доктор історичних наук, професор,
член-кореспондент НАН України,
Баранівський В.Ф., доктор філософських наук,
професор
Баканідзе О.А., доктор філологічних наук, професор,
академік
Борисенко В.К., доктор історичних наук, професор
Вакарчук І.О., доктор фізико-математичних наук,
професор
Влох Р.О., доктор фізико-математичних наук,
професор
Грицик Л.В., доктор філологічних наук, професор
Гомотюк О.Є., доктор історичних наук
Денисенко А.В., кандидат історичних наук
Дробноход М.І., доктор геолого-мінералогічних
наук, професор
Єрмоленко С.Я., доктор філологічних наук, про-
фесор
Жебровський Б.М., кандидат педагогічних наук
Калакура Я.С., доктор історичних наук, професор
Качкан В.Т., доктор філологічних наук
Козлов А.В., доктор філологічних наук, професор
Кононенко Т.П., кандидат філософських наук
Коцур В.П., доктор педагогічних наук
Крисаченко В.С., доктор філософських наук,
професор
Мацюк Г. П., доктор філологічних наук, професор
Мокренко А.Ю., професор національної музичної
академії України ім. П.І. Чайковського
Надольний І.Ф., доктор філософських наук, про-
фесор
Недюха М.П., доктор філософських наук, професор
Пономаренко А.Ю., кандидат філологічних наук
Прадід Ю.Ф., доктор філологічних наук, професор
Сазоненко Г. С., кандидат педагогічних наук
Свіженко В.О., доктор біологічних наук
Степаненко М.І., доктор філологічних наук,
професор
Степико М.Т., доктор філософських наук, професор
Стріха М.В., доктор фізико-математичних наук
Толстоухов А.В., доктор філософських наук
Федоренко Є.В., доктор філології, професор,
академік
Філіпчук Г.Г., доктор педагогічних наук, професор,
академік АПН України
Чередниченко О.І., доктор філологічних наук,
професор
Шевченко В.П., доктор фізико-математичних наук,
академік НАН України,
Ятченко В.Ф., доктор філософських наук

Редакція залишає за собою право на мовности-
лістичне редагування рукописів і передруків відпо-
відно до норм чинного Правопису, яке не змінює
позиції автора. Наукові статті в галузі історичних
наук зараховуються як фахові згідно з постановою
Президії ВАК від 10.12.2003 року № 2-05/10, нау-
кові статті в галузі філософських наук зараховують-
ся як фахові згідно з постановою Президії ВАК від
08.07.2009 року № 1-05/3

Автор несе відповідальність за фактичний вик-
лад матеріалу

ЗМІСТ

КОЛОНКА РЕДАКТОРА

Кононенко П. Українство у світовому часопросторі... 8

ТРЕТІЙ МІЖНАРОДНИЙ КОНГРЕС «УКРАЇНСЬКА ОСВІТА У СВІТОВОМУ ЧАСОПРОСТОРИ»

Доповідь Кононенка П.	24
Доповідь Кононенка Т.	27
Доповідь Калакури Я.	35
Доповідь Бугрова Д., Конверського А.	40
Доповідь Калакури О.	42
Доповідь Гомотюк О.	47
Доповідь Паращенко Л.	51
Доповідь Фігурного Ю.	55
Ухвала III Міжнародного конгресу.....	60

Розділ I ЛЮДИНА І ЇЇ СПРАВА

Степаненко М. «Поет – від Бога» Дмитро Павличко (щоденникова версія Олеса Гончара).....	66
Пономаренко А. Інтернет – це теж літопис.....	73
Зарецький О. Доля Алли Горської: джерела та стан досліджень.....	76
Фігурний Ю. Роман Шухевич – визначний український державний, військовий і політичний діяч.....	81

Розділ II ПАРАДИГМИ СУЧАСНОЇ НАУКИ. МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Джулай Ю. Трансцендентальні проекти інтерсуб'єктивності на порозі постнекласичної науки... 88

Розділ III ІСТОРІЯ. ТЕОРІЯ. МЕТОДОЛОГІЯ

Сивачук Н. Концепції українознавства в контексті українізації 20-х років ХХ століття.....	96
Йовенко Л. Дитячий побут як об'єкт українознавчих досліджень.....	100
Ворончук І. Методологічні засади та підходи до об'рахунку людності Волині середини ХVІІ століття.....	103
Левченко А. Запорозька Січ як форма самоорганізації українського суспільства в ХVІ–ХVІІІ століттях.....	110
Глушук В. Діяльність Товариства сприяння оборони України у військово-патріотичному вихованні та допризовній підготовці юнаків в Україні у період 1991–2001 років.....	114
Микольченко В. Екзистенційні аспекти феномену героїзму доренесансного періоду.....	117
Грон В. Історичний контекст розвитку українознавства в міжвоєнні роки.....	120
Новосад С. Філософське осмислення моделі особистості сучасного українця.....	124

Розділ IV ОСВІТА

Давидов П. Використання національної філософії в освітній політиці вищої школи України.....	130
Мамчич І. Складні питання зовнішнього незалежного оцінювання: причини і шляхи подолання.....	133
Назаренко Л. Єдність сім'ї та школи у формуванні ціннісних орієнтацій учнівської молоді.....	135
Кухаренко В., Петрук В. Аналіз законодавства про дистанційну освіту в Україні.....	139
Балагура О. Перспективи використання культурної спадщини Михайла Брайчевського в сучасних загальноосвітніх закладах.....	143
Терешко І. Національне виховання в елітарних родинних Уманщини (початок ХХ століття).....	146
Денисюк О. Питання виховного потенціалу фольклору в історико-педагогічній думці 1-ої чверті ХХ століття.....	153
Гончарук В. Шляхи впровадження українознавства в освіту.....	157
Білецька С. Системний характер національного виховання студентської молоді: проблеми і перспективи.....	160
Чернега П., Луцкай В. Українознавство у національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова.....	166
Горенко Л., Фігурний Ю. Українознавство і галузеві науки на шляху реформування національної освіти в Україні.....	168
Програма вступного іспиту зі спеціальності «Українознавство».....	171
Хоменко О. Шевченків «Буквар» як українознавча модель Державного стандарту освіти.....	177
Мамчур Н. Роль естетичного виховання у підготовці майбутніх вчителів.....	182
Варзар Т. Дистанційний курс з українознавства: підсумки та перспективи.....	186
Кузьменко А. Освіта національних меншин України в умовах реформування (1996–2008 роки).....	192
Міжнародний конкурс з українознавства для студентів та молодих учених.....	195

Розділ V МОВА І МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ

Воропаєва Т. Українська мова як смислова засада національної ідентичності та проблема реформування вищої освіти в Україні.....	198
Петькун С. мова як складова частина людської культури.....	203
Радевич-Винницький Я. Двомовність в Україні: соціолінгвістичний аспект.....	205
Касян Л. «Дати поштовх до роздуму, до дбайливого поводження зі своєю мовою, а значить – і до самовдосконалення в ній...».....	212
Шляхова В. Українознавчі засади сучасної мовної освіти.....	216
Чирков О. Загальноінститутський методологічний семінар.....	221

Розділ VI УКРАЇНСЬКА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ДУМКА

Кононенко П., Ренке Т. Реалії та перспективи української політики очима експерта.....	224
Грищенко К. Україна – Росія: людина і держава... 227	

Горбулін В., Бадрак В. Конквістадор у панцирі залізінім.....	229
Щоткіна К. Блаженніший Любомир Гузар: про єдність і гідність.....	232
Тарасенко І. Феномен думки.....	235
Дробноход М. Сучасні тенденції еволюційного розвитку людства та Україна.....	237
Кочура Н. Національна ідея – духовна парадигма розвитку українського суспільства в умовах глобалізації.....	248

Розділ VII УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА

Коротя-Ковальська В. Україно, ти – моя молитва!.....	254
Даренська В. Концептуальні основи викладання традиційної української культури.....	257
Гоцалюк А. Традиційна сакральна обрядовість у звичаях та віруваннях українців.....	261
Доброносова Ю. Перспективи викладання етики та сучасна самоідентифікація.....	264
Семенчук В. Поетика українського музичного фольклору як засіб виховання національно-мовної особистості.....	268
Циганок О. З історії українського національного дитячого театру казки.....	272
Снігур І. Слово в духовному світі українського етносу: виховання риторичної культури особистості.....	277
Мицик С. Сучасний стан традиційної святкової культури Миколаївщини.....	278

Розділ VIII УКРАЇНА – ЕТНОС

Баран В., Томенчук Б. Результати вивчення літописної Галичини могили та їх впровадження в систему української науки і освіти.....	284
Лебедева О. Проблема походження українського	

народу в працях Михайла Грушевського «Звичайна схема «русскої» історії й справа раціонального укладу історії східного слов'янства» та «Історія України-Руси».....	287
---	-----

Розділ IX УКРАЇНА І СВІТ

Кравченко О. Школи українознавства у світлі діяльності українських громадських організацій Великої Британії.....	292
Тетеріна-Блохин Д. Політична діяльність Ю.Бойка-Блохина в німецькому світі.....	295

Розділ X ЕКСПЕДИЦІЙНЕ УКРАЇНОЗНАВСТВО

Зеленчук І., Зеленчук Я. Організація і методика проведення учнівських українознавчих експедицій загальноосвітніми навчальними закладами Гуцульського регіону України.....	302
Зеленчук І., Зеленчук Я. Спогади Михайла Зузяка – українця, котрий в числі перших брав участь у боях Другої світової війни.....	306
Істоміна Н. Переселення вихідців з українських губерній на Ставропольщину у XVIII–XIX ст.....	309

Розділ XI РЕЦЕНЗІЇ, ПРЕЗЕНТАЦІЇ

Фігурний Ю. Українська освіта вчора, сьогодні, завтра в Україні і світі.....	316
Фігурний Ю. Жажлива трагедія українського етносу.....	317
Снігур О. Кореєць, закоханий в Україну.....	320
Стативка Б. Останній романтик.....	321
Пасемко І. Презентація наукового доробку академіка Миколи Неврлого.....	326

Викладання українознавства (варіативна складова навчального плану) у 2008–2009 навчальних роках у загальноосвітніх навчальних закладах здійснюватиметься за програмами:

«Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Українознавство 1–4 класи» (автори: Кононенко П.П., Присяжна Т.М.), рекомендовано Міністерством освіти і науки України, лист № 1/II-3518 від 30.07.08;

«Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Українознавство 5–12 класи» (автори: Кононенко П.П., Касян Л.Г., Семенюченко О.В.), рекомендовано Міністерством освіти і науки України, лист № 1/II-3517 від 30.07.08.

Розроблено **Програму виховання дітей дошкільного віку «Українотворець» (автори: Кононенко П.П., Касян Л.Г., Семенюченко О.В.),** яку рекомендовано Міністерством освіти і науки України, лист № 1/II-3516 від 30.07.08. для впровадження в дошкільні навчальні заклади.

Програми можна замовити в **Українському агентстві інформації та друку «Рада» (03148, м. Київ-48, вул. Сосніних, 3; тел./факс (044) 273-67-94).** З приводу замовлення звертатися за тел./факс (044) 273-67-94.

Кошти переказувати на розрахунковий рахунок 2600212898001 в АБ «Київська Русь» МФО 319092, код ЄДРПОУ 30784009.

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ!

*Повідомляємо Вам,
що виданню «Українознавство»
присвоєно передплатний індекс 91509.*

*Журнал включено до «Каталогу видань
України» на 2009 рік.*

ВІТЛАЄМО ВАС ІЗ НОВИМ РОКОМ
ІА РІЗДВОМ ХРИСТІОВИМ!

Українське народне малярство.
Михайло Онацько. Христос народився, славимо його!

*Ненаїе в казці
Добрим дивом
Хай новий рік у дім ввійде,
Щоб цілий рік жилось щасливо
І завжди малося усе!
Хай рік новий, Різдво Христове,
Вам подарують дні казкові,
Мов істиний сніг
Що землю іріє
Хай зірвіає Вас надія!*

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
УКРАЇНОЗНАВСТВА

УКРАЇНОЗНАВСТВО

Номер 4
2009

науковий
громадсько-політичний
культурно-мистецький
релігійно-філософський
педагогічний журнал

Комп'ютерний набір
відділ науково-технічної інформації під керівництвом *Мельниченко О.А.*
Художнє оформлення – *Мулява Я.В.*
Наукова редакція – *Науменко Л.Г., Жаровський Є.Г.*
Літературна редакція – *Науменко Л.Г., Слободян Л.О., Крикун В.О.*
Коректура – *Ткаченко Л.І.*
Комп'ютерна верстка – *Бездоля А.В.*
Фото – *Сіренко Ю.П.*

За редакцією Петра Кононенка

Підписано до друку 14.12.2009 . Формат 60x84/8
Друк офсетний. Папір офсетний. Гарнітура pragmatika.
Ум. друк. арк.45,9 Обл.-вид. арк. 44,9
Тираж 300 прим. Зам. № 310/242

Українське агентство інформації та друку “Рада”
03148, м. Київ-48, вул. Сосніних, 3
тел. 273-67-94

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК 210 від 06.10.2000 р.

Віддруковано в Українському агентстві інформації та друку “Рада”